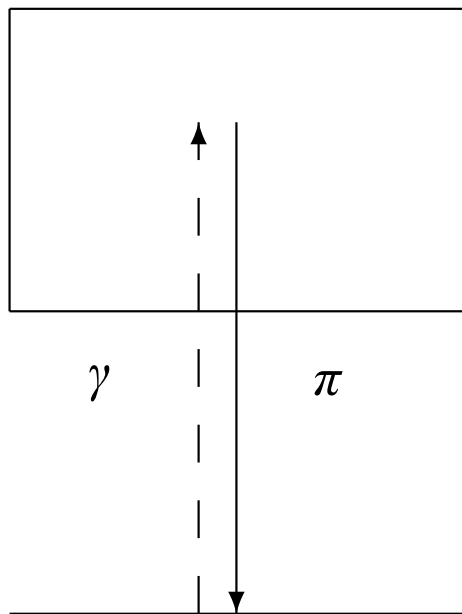

Reprezentace variační posloupnosti formami

1. Fibrované variety

$Y, \dim Y = m + n$

$X, \dim X = n$

π – projekce, surjektivní
submerze

lokální popis–

$\text{pr}_1 : \mathbb{R}^n \times \mathbb{R}^m \rightarrow \mathbb{R}^n$

adaptované souřadnice – $x^i, y^\sigma,$

$1 \leq i \leq n, 1 \leq \sigma \leq m$

lokální řezy – zobrazení

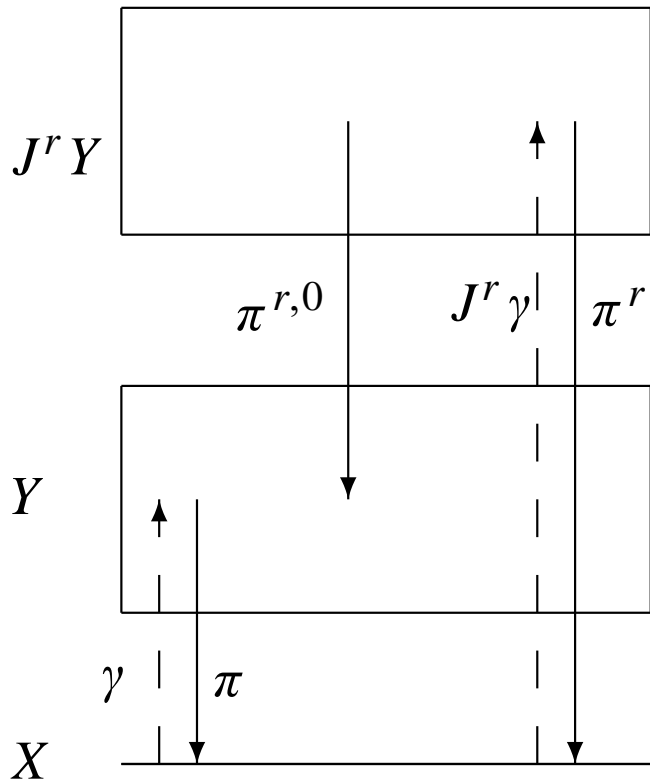
$X \supset U \rightarrow Y, \pi \circ \gamma = \text{id}_U$

příklady – mechanika,

hydrodynamika, teorie pružnosti,

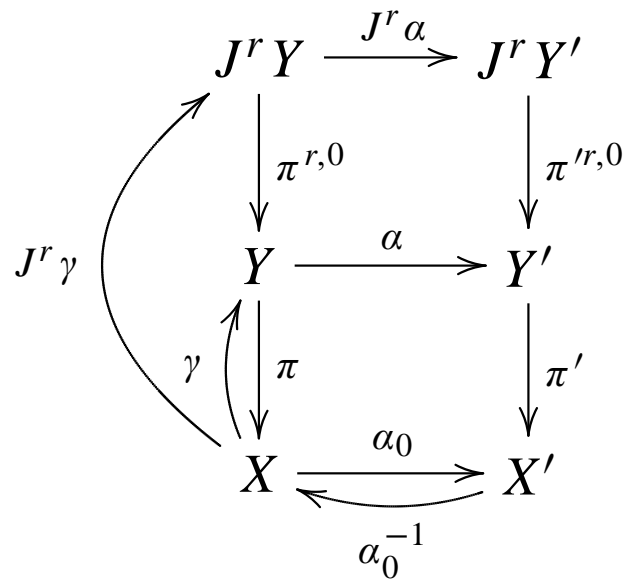
teorie polí

2. Jetová prodloužení

varieta $J^r Y$ – r -té jetové prodloužení Y ,
body $J_x^r \gamma$ – třídy ekvivalence řezů γ
 s počátkem v x a s prvními $(r + 1)$
 shodnými členy Taylorových řad,
projekce – $\pi^r: J^r Y \rightarrow X$,
 $\pi^{r,s}: J^r Y \rightarrow J^s Y, r > s$
lokální popis – $J^r Y \sim$
 $\sim \mathbb{R}^n \times \mathbb{R}^m \times \mathbb{R}^{mn} \times \mathbb{R}^m \binom{n+1}{2} \times \dots$
indukované souřadnice – x^i, y_I^σ ,
 $0 \leq |I| \leq r$, kde $I = i_1 \dots i_s$ je
 multiindex, $|I| = s$ jeho délka.

3. Prodloužení lokálních izomorfizmů

projektabilní zobrazení – $\alpha : Y \rightarrow Y'$

takové, že existuje $\alpha_0 : X \rightarrow X'$ a

$$\pi' \circ \alpha = \alpha_0 \circ \pi$$

lokální izomorfizmy – Je-li α_0 lokálně difeomorfizmem, nazveme α

lokálním izomorfizmem

prodloužení lokálních izomorfizmů –

$$J_x^r Y \ni J_x^r \gamma \rightarrow J^r \alpha(J_x^r \gamma) = J_{\alpha_0(x)}^r \alpha \circ \gamma \circ \alpha_0^{-1} \in J_{\alpha_0(x)}^r Y'$$

4. Prodloužení vektorových polí

projektabilní vektorové pole ξ – projektabilní jako zobrazení

$$\begin{array}{ccc} Y & \xrightarrow{\xi} & TY \\ \pi \downarrow & & \downarrow T\pi \\ X & \xrightarrow{\xi_0} & TX \end{array}$$

prodloužení vektorového pole ξ – pomocí jednoparametrické grupy transformací α_t spojené s ξ

$$J^r \xi(J_x^r \gamma) = \left[\frac{d J^r \alpha_t(J_x^r \gamma)}{d t} \right]_{t=0}$$

5. Horizontalizace tečných vektorů

Tečnému vektoru $\Xi \in T J^{r+1} Y$ v bodě $J_x^{r+1} \gamma \in J^{r+1} Y$ přiřadíme tečný vektor

$$h \Xi = T_x J^r \gamma \cdot T \pi^{r+1} \cdot \Xi \in T J^r Y$$

v bodě $J_x^r \gamma = \pi^{r+1,r}(J_x^{r+1} \gamma) \in J^r Y$. Komplementárně zkonstruujeme

$$p \Xi = T \pi^{r+1,r} \cdot \Xi - h \Xi.$$

Vektory $h \Xi$ a $p \Xi$ nazýváme horizontální a kontaktní komponentou vektoru Ξ , zobrazení h horizontalizací.

Uvažujme, co se přiřadí horizontalizací hodnotám vektorového pole ζ na $J^{r+1} Y$. Nevzniká vektorové pole, nýbrž obecnější objekt, tzv. vektorové pole podél zobrazení $\pi^{r+1,r}$.

6. Vektorová pole podél zobrazení

Nechť M a N jsou hladké variety, $f: M \rightarrow N$ jejich zobrazení. Vektorové pole a podél zobrazení f je zobrazení $a: M \rightarrow TN$ takové, že $p_N \circ a = f$, kde $p_N: TN \rightarrow N$ je přirozená projekce.

$$\begin{array}{ccc} M & \xrightarrow{f} & N \\ & \searrow a & \uparrow p_N \\ & & TN \end{array}$$

S vektorovým polem a podél zobrazení f je spojena jednoparametrická rodina deformací f_t zobrazení f , $f_0 = f$.

Bud' $F: N \rightarrow \mathbb{R}$ libovolná funkce

$$\left. \frac{dF \circ f_t}{dt} \right|_{t=0} = aF$$

Operace s vektorovým polem podél zobrazení

kontrakce– Necht' ρ je diferenciální q -formou na N , t.j. řezem $\Lambda^q T^*N \rightarrow N$, ξ_1, \dots, ξ_{q-1} (obyčejná) vektorová pole na M . Kontrakcí q -formy ρ vektorovým polem a podél f rozumíme

$$\begin{aligned}(f^*a \lrcorner \rho)(x)(\xi_1(x), \dots, \xi_{q-1}(x)) &= \\ &= \rho(f(x))(a(x), T_x f \cdot \xi_1(x), \dots, T_x f \cdot \xi_{q-1}(x)),\end{aligned}$$

$(q - 1)$ formu $f^*a \lrcorner \rho$ na M .

Lieova derivace – Buď f_t deformace příslušná k vektorovému poli a podél f . Potom Lieova derivace q -formy ρ na N je dána jako

$$\mathcal{L}_a^f \rho = \left. \frac{d f_t^* \rho}{d t} \right|_{t=0}$$

a jedná se o q -formu na M .

Zřejmě platí

$$\mathcal{L}_a^f \rho = d f^* a \lrcorner \rho + f^* a \lrcorner d \rho$$

a pro další p -formu η na N

$$\mathcal{L}_a^f (\rho \wedge \eta) = \mathcal{L}_a^f \rho \wedge f^* \eta + f^* \rho \wedge \mathcal{L}_a^f \eta.$$

7. Dekompozice forem na kontaktní komponenty

Diferenciální formu ρ na $J^r Y$ můžeme kanonicky rozložit pomocí horizontálních a kontaktních komponent vektorů, na nichž se vyčísluje. Necht' Ξ_1, \dots, Ξ_q je q -tice vektorů v bodě $j_x^{r+1} \gamma \in J^{r+1} Y$. Pro každé $l \in \{1, \dots, q\}$ rozepíšeme

$$T\pi^{r+1,r} \Xi_l = h \Xi_l + p \Xi_l.$$

$$(\pi^{r+1,r})^* \rho(\Xi_1, \dots, \Xi_q)(J_x^{r+1} \gamma) = \rho(T\pi^{r+1,r} \Xi_1, \dots, T\pi^{r+1,r} \Xi_q)(J_x^r \gamma),$$

můžeme tedy sesbírat členy homogenní řádu $(q - k)$ v horizontálních komponentách $h \Xi_1, \dots, h \Xi_q$ a získáme

$$p_k \rho(\Xi_1, \dots, \Xi_q) = \frac{1}{q!(q-k)!} \varepsilon^{l_1 \dots l_k l_{k+1} \dots l_q} \rho(p \Xi_{l_1}, \dots, p \Xi_{l_k}, h \Xi_{l_{k+1}}, h \Xi_{l_q}),$$

k-kontaktní komponentu formy ρ .

Kanonický rozklad formy: $\pi^{r+1,r} \rho = \sum_{k=0}^q p_k \rho$.

q-forma ρ on $J^r Y$ se nazývá

- *kontaktní, je-li $h \rho = p_0 \rho = 0$, ekvivalentně $(J^r \gamma)^* \rho = 0$ pro všechny řezy γ ,*
- *k-kontaktní, je-li $p_l \rho = 0$, pro všechna $l \neq k$,*
- *silně kontaktní, je-li $q > n = \dim X$ a $p_{q-n} \rho = 0$.*

Kontaktní 1-formy.

$$\omega_J^\sigma = d y_J^\sigma - y_{Ji}^\sigma d x^i,$$

pro $0 \leq |J| \leq r - 1$. Zřejmě platí

$$\begin{array}{ll} \omega_J^\sigma(h \Xi) & = 0, & \omega_J^\sigma(p \Xi) & = \Xi_J^\sigma - y_{Ji}^\sigma \xi^i, \\ d x^i(h \Xi) & = \xi^i, & d x^i(p \Xi) & = 0. \end{array}$$

8. Rozklad vnější derivace

Rozklad diferenciální formy ρ na kontaktní komponenty indukuje rozklad vnější derivace na horizontální a kontaktní část

$$d_H \rho = \sum_{k=0}^q p_k d p_k \rho, \quad d_C \rho = \sum_{k=0}^q p_{k+1} d p_k k\rho,$$

tak, že $(\pi^{r+2,r})^* d\rho = d_H \rho + d_C \rho$

a platí $d_H \circ d_H = d_C \circ d_C = 0$ $d_H \circ d_C = -d_C \circ d_H$,

a je-li η další t -forma na $J^r Y$

$$d_H(\rho \wedge \eta) = d_H \rho \wedge \eta + (-1)^q \rho \wedge d_H \eta,$$

$$d_C(\rho \wedge \eta) = d_C \rho \wedge \eta + (-1)^q \rho \wedge d_C \eta.$$

9. Formální derivace

Vyjádříme vektorové pole $h\xi$ podél $\pi^{r+1,r}$ lokálně

$$\xi = \xi^i(x^j) \frac{\partial}{\partial x^i} + \sum_{|J|=0}^r \Xi_J^\sigma(x^j, y_I^\nu) \frac{\partial}{\partial y_J^\sigma}$$
$$h\xi = \xi^i \left(\frac{\partial}{\partial x^i} + \sum_{|J|=0}^r y_{Ji}^\sigma \frac{\partial}{\partial y_J^\sigma} \right)$$

a určíme Lieovu derivaci q -formy ρ na $J^r Y$ vzhledem k vektorovému poli $h\xi$ podél $\pi^{r+1,r}$. Takovou derivaci nazveme formální derivací.

Určíme formální derivace funkcí a bázových 1-forem.

$$\mathcal{L}_{\mathfrak{h}\Xi}^{\pi^{r+1,r}} f = \zeta^i \left(\frac{\partial f}{\partial x^i} + \sum_{|J|=0}^r y_{Ji}^\sigma \frac{\partial f}{\partial y_J^\sigma} \right),$$

$$\mathcal{L}_{\mathfrak{h}\Xi}^{\pi^{r+1,r}} dx^i = \frac{\partial \zeta^i}{\partial x^j} dx^j,$$

$$\mathcal{L}_{\mathfrak{h}\Xi}^{\pi^{r+1,r}} dy_J^\sigma = y_{Ji}^\sigma \frac{\partial \zeta^i}{\partial x^j} dx^j + \zeta^i dy_{Ji}^\sigma,$$

$$\mathcal{L}_{\mathfrak{h}\Xi}^{\pi^{r+1,r}} \omega_J^\sigma = \zeta^i \omega_{Ji}^\sigma.$$

Specielně pro lokální vektorová pole

$$\mathbf{d}_i = \frac{\partial}{\partial x^i} + \sum_{|J|=0}^r y_{Ji}^\sigma \frac{\partial}{\partial y_J^\sigma}$$

dostaneme

$$\mathcal{L}_{\mathbf{d}_i}^{\pi^{r+1,r}} f = \frac{\partial f}{\partial x^i} + \sum_{|J|=0}^r y_{Ji}^\sigma \frac{\partial f}{\partial y_J^\sigma} =: \mathbf{d}_i f,$$

$$\mathcal{L}_{\mathbf{d}_i}^{\pi^{r+1,r}} dx^j = 0 =: \mathbf{d}_i dx^j,$$

$$\mathcal{L}_{\mathbf{d}_i}^{\pi^{r+1,r}} dy_J^\sigma = y_{Ji}^\sigma =: \mathbf{d}_i dy_J^\sigma,$$

$$\mathcal{L}_{\mathbf{d}_i}^{\pi^{r+1,r}} \omega_J^\sigma = \omega_{Ji}^\sigma =: \mathbf{d}_i \omega_J^\sigma.$$

Vlastnosti formálních derivací

– souvislost s horizontální derivací

$$d_H \rho = d_i \rho \wedge dx^i,$$

– transformační vlastnosti (adaptované souřadnice (x^i, y^σ) , $(\bar{x}^i, \bar{y}^\sigma)$)

$$d_i \rho = \frac{\partial \bar{x}^j}{\partial x^i} \bar{d}_j \rho,$$

– komutace

$$d_i d_j \rho = d_j d_i \rho, \quad d_i d \rho = d d_i \rho,$$

– Leibnizovo pravidlo

$$d_i (\rho \wedge \eta) = d_i \rho \wedge \eta + \rho \wedge d_i \eta.$$

10. Variační počet na fibrovaných varietách

Nechť $\Omega \subset X$ je kouskem X a označme $\Gamma_{\Omega}(\pi)$ množinu řezů fibrované variety Y . Pull-back $J^r \gamma^* \rho$ n -formy ρ na $J^r Y$ je n -formou a tudíž ho lze přes Ω integrovat. Vzniká funkce

$$\Gamma_{\Omega}(\pi) \ni \gamma \rightarrow (\rho)_{\Omega}(\gamma) \int_{\Omega} J^r \gamma^* \rho \in \mathbb{R}.$$

Známým postupem získáme variaci indukovanou vektorovým polem Ξ

$$(\mathcal{L}_{J^r \Xi} \rho)_{\Omega}(\gamma) = \int_{\Omega} J^r \gamma^* \mathcal{L}_{J^r \Xi} \rho.$$

11. Variační posloupnost

Vzhledem k platnosti vztahu

$$\mathcal{L}_{\Xi}\rho = \Xi \lrcorner d\rho + d\Xi \lrcorner \rho$$

vzniká otázka, zda nejde Eulerovo-Lagrangeovo zobrazení získat faktorizací de Rhamovy posloupnosti diferenciálních forem na (otevřených podmnožinách) $J^r Y$ podle vhodně zvolené podposloupnosti. Ukazuje se, že ano.

Přirozená formulace problému je dána v jazyce teorie svazků.

Faktorizační podposloupnost

Nechť $W \subset Y$ je otevřená množina. Označme $\Omega_0^r W$ okruh funkcí na otevřené množině $W^r = (\pi^{r,0})^{-1}(W)$ a $\Omega_q^r W$ modul q -forem na otevřené množině $W^r = (\pi^{r,0})^{-1}(W)$

$$\Theta_1^r W = \Omega_{1,c}^r W$$

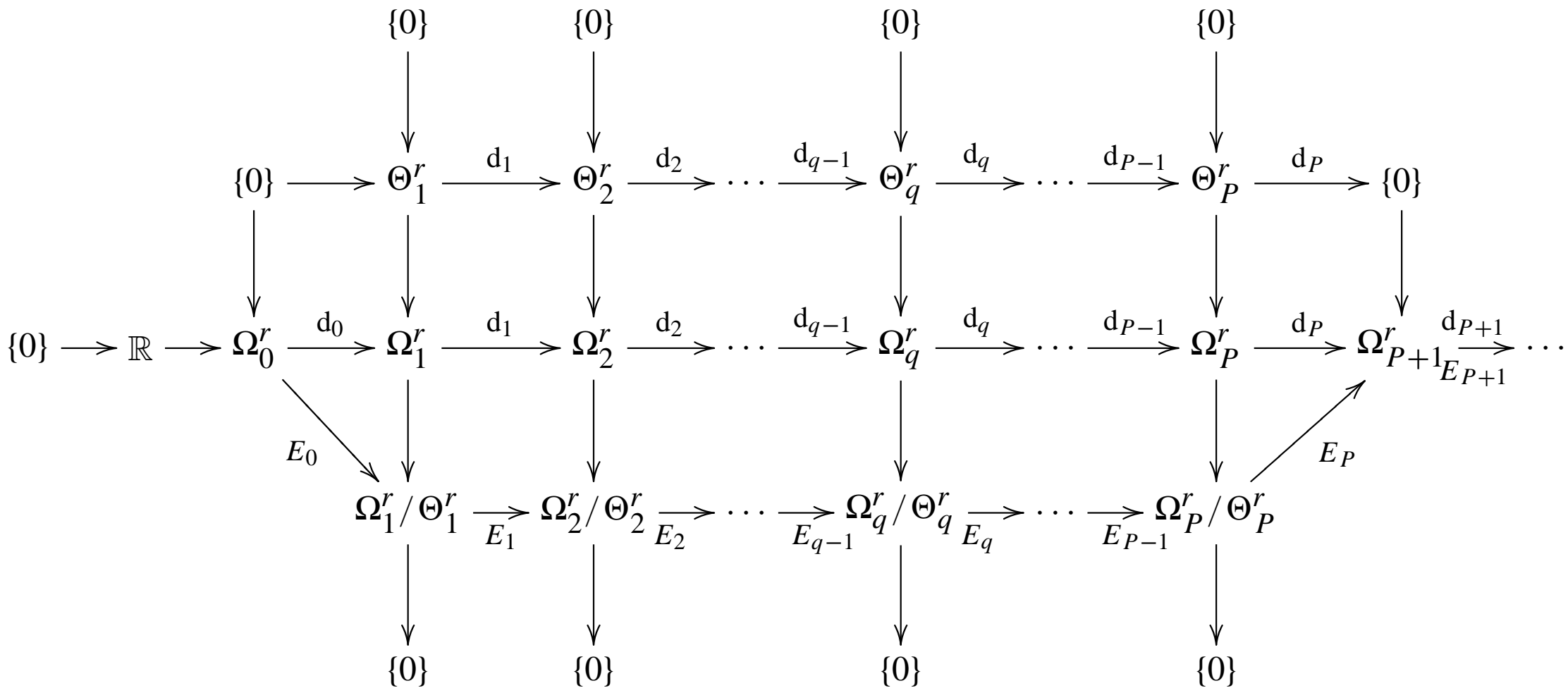
$$\Theta_q^r W = d \Omega_{q-1,c}^r W + \Omega_{q,c}^r W \text{ pro } q \geq 2,$$

kde

$$\Omega_{q,c}^r W = \begin{cases} \ker p_0 & \text{pro } q \leq n, \\ \ker p_{q-n} & \text{pro } q > n \end{cases}$$

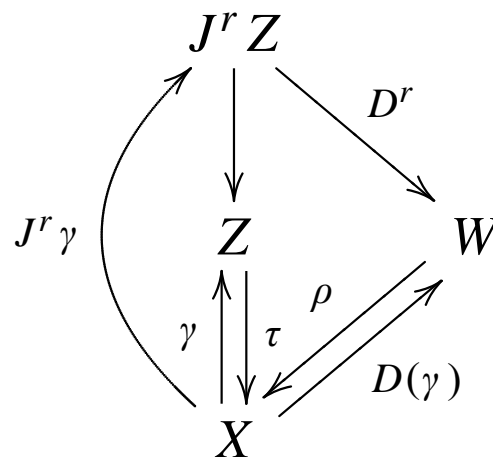
Podmoduly $\Theta_q^r W$, kde $q > P = m \binom{n+r-1}{n} + 2n - 1$ jsou triviální.

Variační posloupnost

12. Formální diferenciální operátory

Diferenciální operátory

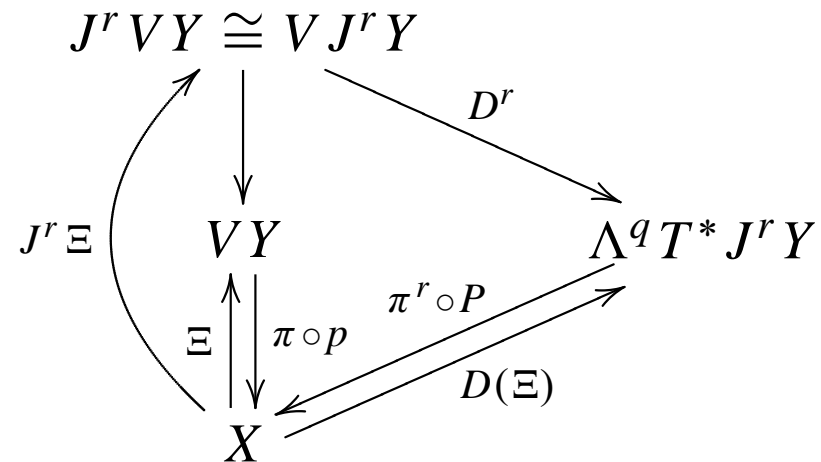

přiřazují řezům $\tau: Z \rightarrow X$ řezy $\rho: W \rightarrow X$, tak že

$$D(\gamma) = D^r \circ J^r \gamma,$$

kde D^r je morfismus fibrovaných variet nad X .

Formální diferenciální operátory

VY – vertikální vektory na Y , $VY = \ker T\pi$

$J^r VY \cong V J^r Y$ – existuje izomorfismus nad Y

D^r – morfismus vektorových bandlů

Lokální vyjádření

- vertikální vektorové pole $\Xi = \Xi^\sigma \partial / \partial y^\sigma$
- jeho prodloužení $J^r \Xi = d_J \Xi^\sigma \partial / \partial y_J^\sigma$
- souřadnicové vyjádření formálního diferenciálního operátoru D

$$D(\Xi) = \sum_{|J|=0}^r (d_J \Xi^\sigma) D_\sigma^J,$$

- přepis pomocí "per partes"

$$D(\Xi) = \sum_{|I|=0}^r d_I \left(\Xi^\sigma \Delta_\sigma^I \right),$$

$$\Delta_\sigma^I = \sum_{|J|=0}^{r-|I|} \binom{|I|+|J|}{|I|} (-1)^{|J|} d_J D_\sigma^{IJ}.$$

13. Eulerovy operátory

Pokud jsou oborem hodnot formálního diferenciálního operátoru D $(k - 1)$ -kontaktní $(n + k - 1)$ -formy ($k > 0$), existuje globálně operátor nultého řádu O tak, že

$$D = O + d_H R,$$

kde R je lokálně definovaný diferenciální operátor.

Diferenciální operátor podstatný pro naše úvahy je spojen s kontrakcemi.

$$D(\Xi) = J^r \Xi \lrcorner p_k \rho,$$

kde ρ je libovolná $(n + k)$ -forma na $J^r Y$.

Za výše uvedených předpokladů existuje Eulerův operátor O příslušný k D

$$O(\Xi) = \Xi^\sigma \sum_{|J|=0}^r (-1)^{|J|} d_J \left(\frac{\partial}{\partial y_J^\sigma} \lrcorner p_k \rho \right).$$

14. Reprezentace variační posloupnosti

Vzhledem k dualitě mezi vertikálními vektory a kontaktními 1-formami ω^σ lze invariantně zkonstruovat zobrazení

$$I_{n+k}^r(\rho) = \frac{1}{k} \omega^\sigma \wedge \sum_{|J|=0}^r (-1)^{|J|} d_J \left(\frac{\partial}{\partial y_J^\sigma} \lrcorner p_k \rho \right).$$

Toto zobrazení (společně se zobrazením $I_q^r = p_0$ pro řády forem $q \leq n$) je reprezentací variační posloupnosti pomocí diferenciálních forem, tedy že podmoduly Θ_q^r jsou jádru zobrazení I_q^r .

Pro každou $(n + k - 1)$ -formu η na $J^r Y$ platí $I_{n+k}^r p_k d p_k \eta = 0$.

15. Vlastnosti reprezentace

Zobrazení I_q^r mají následující vlastnosti

– platí

$$(\pi^{2r+1})^* \rho - I_{n+k}^r \rho \in \Theta_{n+k}^{2r+1},$$

a protože platí pokud $(\pi^{s,r})^* \rho \in \Theta_q^s$, pak $\rho \in \Theta_q^r$, dostaneme

$$I_{n+k}^r \rho = 0 \Rightarrow \rho \in \Theta_{n+k}^r$$

– projekční vlastnosti

$$I_{n+k}^{2r+1} I_{n+k}^r = I_{n+k}^{2r+1} (\pi^{2r+1,r})^* = (\pi^{4r+3,2r+1})^* I_{n+k}^r$$

– pro $(n + k - 1)$ -formu η na $J^r Y$ také

$$I_{n+k+1}^{2r+1} d I_{n+k}^r d \eta.$$

Reprezentanti a zobrazení pro část posloupnosti relevantní ve variačním počtu

$$\begin{array}{ccccccc}
 \Omega_{n-1}^r / \Theta_{n-1}^r & \longrightarrow & \Omega_n^r / \Theta_n^r & \longrightarrow & \Omega_{n+1}^r / \Theta_{n+1}^r & \longrightarrow & \Omega_{n+2}^r / \Theta_{n+2}^r \\
 \downarrow I_{n-1}^r = p_0 & & \downarrow I_n^r = p_0 & & \downarrow I_{n+1}^r & & \downarrow I_{n+2}^r \\
 \Omega_{n-1}^{r+1} & \longrightarrow & \Omega_n^{r+1} & \xrightarrow{\text{Euler-Lagrange}} & \Omega_{n+1}^{2r+1} & \xrightarrow{\text{Helmholtz-Sonin}} & \Omega_{n+2}^{2r+1}
 \end{array}$$

Forma	Řád reprezentanta	Popisuje
$n - 1$	$r + 1$	triviální Lagrangiány
n	$r + 1$	Lagrangiány
$n + 1$	$2r + 1$	pohybové rovnice
$n + 2$	$2r + 1$	variačnost pohybových rovnic

Překážky, které určují, zda z lokálních triviálních Lagrangiánů vznikají globální, leží v $H^n(Y)$, u lokální versus globální variačnosti v $H^{n+1}(Y)$.

Navíc můžeme tvrdit, že globální triviální Lagrangiány daného řádu $(r + 1)$ jsou tvaru p_0 d η , kde $\eta \in \Omega_{n-1}^r$ a globální variační rovnice daného řádu $(2r + 1)$ tvaru I_{n+1}^r d ζ , kde $\zeta \in \Omega_n^r$.